

Hjelper jeg eller skader jeg dersom jeg sender bekymringsmelding?

Mette Garmannslund
leder i Fagetisk råd

Kristian Utrimark
illustratør



METTE GARMANNSLUND er nestleder for Fagetisk råd (FER) i Norsk psykologforening og spesialist i klinisk barne- og ungdomspsykologi.

Spørsmålet møter jeg jevnlig i egen praksis, behandlingsmøter, veiledning og undervisning. De fleste psykologer er i kontakt med barn og familier, enten dette er pasienter, klienter eller pårørende. Vi får innblikk i vanskelige livssituasjoner og sårbarhet, oftest ut fra en rolle som hjelper. Min opplevelse er at psykologer tar barn og unges behov for omsorg og beskyttelse på stort alvor, samtidig som vi ikke vil legge sten til byrden for familier som allerede har det vanskelig. I et slikt landskap vil vi kunne møte flere typer fagetiske dilemma.

I noen tilfeller er psykologen usikker på om opplysningsplikten til barnevernet er utløst, fordi han eller hun mangler tilstrekkelig *kompetanse*. Psykologen kan være usikker på hvorvidt opplysningene og bekymringen man sitter med, er «innenfor eller utenfor» det som utløser plikten. Det fagetiske prinsippet om *respekt for personens rettigheter og verdighet* omfatter blant annet *konfidensialitet*, *taushetsplikt*, *informert samtykke*, *valgfrihet* og *selvbestemmelse*. Dette er prinsipper som står sterkt både fagetisk og juridisk, og psykologer har en svært begrenset mulighet til å sette taushetsplikten til side.

Selv om det etter loven ikke finnes alternativer til å opplyse dersom plikten er utløst, betyr ikke dette at det er fagetisk uproblematisk.. Vi må fortsatt være *etisk bevisste* og ha fokus på vår egen *håndtering av etiske dilemma*.

Når opplysningsplikten er utløst, er det vanlig at denne ivaretas ved å sende bekymringsmelding til barneverntjenesten. Kolleger har i senere tid skrevet i mediene om det problematiske ved grunnløse meldinger som medfører unødig belastning for familier, og som binder opp barneverntjenestens allerede knappe ressurser. Myndighetene oppfordrer til lav terskel for å melde, og har så langt problematisert meldingene som *ikke* blir sendt, i større grad enn meldinger som blir sendt på

sviktende grunnlag. Her er det viktig å skjønne hva som ligger i begrepet «lav terskel». Det betyr ikke at man har anledning til å sette taushetsplikten til side ved mindre alvorlig bekymring enn loven åpner for. Dette fordrer at vi har tilstrekkelig juridisk, faglig og systemisk *kompetanse* til å vite når opplysningsplikten er utløst. For å tilegne oss slik *kompetanse* og avklare hvilket *ansvar* vi har, vil kurs, veiledning eller konsultasjon med kolleger, jurist eller barneverntjeneste være til nytte.

Psykologer kan være bekymret for at en melding til barneverntjenesten skal legge sten til byrden hos de som skal hjelpes, og at slik opplysning ikke nødvendigvis garanterer god hjelp. Da står man i et fagetisk dilemma knyttet til det etiske prinsippet *ansvar*, der vi skal *unngå å gjøre skade* og *er ansvarlig for våre handlinger*. Slik bekymring er dessverre ikke alltid ubegrunnet. Flere psykologer har opplevd at familier som følge av en bekymringsmelding ble kastet ut i en større krise enn de allerede befant seg i, at barneverntjenesten ikke kunne bidra med nyttig hjelp, og at både foreldre og barn satt igjen med en følelse av å bli sviktet og ha mistet trygghet og tillit til fagpersonene og instansene rundt seg. Jeg har flere ganger hørt kolleger si: «Melder jeg, kan forelderen/barnet avslutte behandlingskontakten, og stå uten viktig hjelp som trengs for å utbedre omsorgssvikten.»

Min erfaring er at barneverntjenesten setter stor pris på å bli kontaktet for anonym drøfting

Hvilke muligheter har vi til å håndtere slike dilemma på måter som ligger innenfor både lovens rammer og de fagetiske prinsippene? Psykologer skal vise *respekt for kollegers og andre yrkesgruppers særlige kompetanse, forpliktelser og ansvar*. Psykologer må i en slik situasjon *realistisk vurdere med hvilken kompetanse* man antar hva som vil komme ut av en melding, og hvorvidt barneverntjenesten kan ivareta og hjelpe familien. Min erfaring er at barneverntjenesten setter stor pris på å bli kontaktet for anonym drøfting. Kanskje har arbeidsplassen også etablerte møtepunkter der problemstillingen kan bringes inn? I fellesskap kan man avklare på hvilket nivå bekymringen ligger, hvem som kan bidra med hva, og hva som vil være en god vei fremover.

Dersom man kommer frem til at opplysningsplikten er utløst og bekymringsmelding må sendes, kan det sette en i et dilemma vedrørende informasjon til familien. Prinsippet om *respekt for personens rettigheter, verdighet, integritet og selvbestemmelse* underbygger viktigheten av at familien informeres og medvirker. Prinsippet om *ansvar og unngåelse av skade* kan på den annen side tilsi at foreldre ikke informeres på forhånd, dersom dette er nødvendig for å beskytte barnet. Min erfaring er at dette sjelden er nødvendig, og at spørsmålet oftest er hvordan man kan informere på en ivaretagende måte. Jeg tenker at bekymring kan tematiseres og formuleres skriftlig med varme, respekt og anerkjennelse, uansett hvor alvorlige forhold den omfatter. De fleste familier som kommer i kontakt med barneverntjenesten, har vært helter i eget liv ganske lenge, uten at det holder hele veien til mål. Det er mulig å anerkjenne ressurser, intensjoner og kjærlighetsbånd samtidig som man tydelig kommuniserer bekymring og behov for endring. Som oftest vil det være mulig å bruke litt tid på denne prosessen, slik at den blir god. Dette er viktig, da rask og resolutt intervensjon i seg selv kan utgjøre en traumatisk livserfaring for barnet. Noen ganger har min kjennskap og relasjon til familien blitt tilbudt og tatt imot av barneverntjenesten, slik at en kan tilrettelegge for et godt første møte, etablere raskere tillit og trygghet og tilpasse bedre hjelpetiltakene.

Svaret på spørsmålet «hjelper jeg eller skader jeg dersom jeg melder bekymring til barneverntjenesten?» avhenger av konteksten. Imidlertid har psykologer et større handlingsrom og påvirkningskraft enn vi kan være klar over, og det finnes flere gode løsninger som ligger innenfor rammene av både lovverk og fagetikk.